

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการสอบบัญชี

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีตัวแทน

แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ

โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี

กลไกด้านคณะกรรมการและโครงสร้างการถือหุ้นในการกำกับดูแลกิจการที่ดี

บทบาทของการสอบบัญชีในการกำกับดูแลกิจการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปงานวิจัยในอดีต

แนวคิดเกี่ยวกับการสอบบัญชี

ข้อมูลจากงบการเงินควรมีความถูกต้องและเชื่อถือได้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดวิชาชีพสอบบัญชีเกิดขึ้นมา เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงินได้

1. ความหมายของการสอบบัญชี

สมาคมการบัญชีอเมริกัน (The American Accounting Association: AAA) ได้ให้นิยามของการสอบบัญชี (Auditing) ไว้ว่า “การสอบบัญชี คือกระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ เพื่อระบุและรายงานเกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของสารสนเทศนั้นกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการสื่อสารผลลัพธ์ให้ผู้ใช้ที่สนใจ การสอบบัญชีควรปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นอิสระ” จากคำนิยามข้างต้น การสอบบัญชีเกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 การรวบรวมและการประเมินหลักฐาน (Accumulating and Evaluating Evidence)

หลักฐานการสอบบัญชี หมายถึง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใด ๆ ที่ผู้สอบบัญชีได้รับ และใช้เป็นเกณฑ์ในการสรุปว่าข้อมูลที่ตรวจสอบนั้นแสดงไว้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.2 สารสนเทศและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Information and Established Criteria)

สารสนเทศที่จะตรวจสอบนั้นควรอยู่ในรูปแบบที่สามารถพิสูจน์ได้ และมีหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ผู้สอบบัญชีสามารถนำมาใช้ประเมินสารสนเทศดังกล่าวได้ หลักเกณฑ์ที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการประเมินขึ้นอยู่กับลักษณะของสารสนเทศที่ตรวจสอบ เช่น การตรวจสอบงบการเงินจะให้หลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป” (Generally Accepted Accounting Principles: GAAP) แต่ถ้าเป็นการตรวจสอบภาษีอากรจะใช้หลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “ประมวลรัษฎากร”

1.3 บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเป็นอิสระ (Competent, Independent Person)

ผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (หรือผู้สอบบัญชี) ควรมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในวิชาชีพเป็นพิเศษเช่นเดียวกับวิชาชีพอิสระอื่นๆ ควรมีความรู้เกี่ยวกับการสอบบัญชีและการสอบบัญชี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตลอดจนการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: CPD) ทักษะคิดและความคิดที่เป็นอิสระ

1.4 การรายงาน (Reporting) รายงานถือเป็นผลงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งใช้สื่อสาร

ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานให้กับผู้ไ้รายงาน รายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ปฏิบัติ และข้อสรุปจากการปฏิบัติงาน เช่น รายงานการตรวจสอบงบการเงิน รายงานการสอบทานงบการเงิน

2. วัตถุประสงค์ของการสอบบัญชี

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 เรื่อง วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานของการสอบบัญชี ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอบบัญชี ไว้ดังนี้

“การตรวจสอบงบการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินว่างบการเงินนั้นได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญเป็นไปตามแม่บทการบัญชีในการทำรายงานการเงินหรือไม่” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบการเงิน คือการแสดงความเห็นว่างบการเงินนั้นได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ โดยถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2552)

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

Palmrose (1986 อ้างถึงใน จันทรเพ็ญ ธงไชย, 2551) ได้กล่าวว่า ไม่มีทฤษฎีใดที่ใช้เฉพาะเจาะจงในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งขึ้นอยู่กับสมมติฐานของนักวิจัย จึงส่งผลให้ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความแตกต่าง โดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสรุปได้ 2 ปัจจัย ซึ่งอ้างถึงในการศึกษาของ จันทรเพ็ญ ธงไชย (2551)

1. ปัจจัยด้านกิจการของลูกค้า หมายถึง คุณลักษณะของกิจการลูกค้าที่ส่งผลกระทบต่อ การกำหนดค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบบัญชี
2. ปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชี หมายถึง คุณลักษณะของสำนักงานสอบบัญชีหรือ ผู้สอบบัญชีที่มีผลต่อจำนวนค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบปัจจัยด้านกิจการของลูกค้ากับปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชี

ปัจจัยด้านกิจการของลูกค้า	ปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชี
1. โครงสร้างเงินลงทุนของลูกค้า หากกิจการมีโครงสร้างเงินลงทุนที่มาจาก เจ้าหนี้เป็นส่วนใหญ่อาจส่งผลกระทบต่อ ความสามารถในการชำระดอกเบี้ยและชำระ เงินกู้ในอนาคต ทำให้ผู้สอบบัญชีต้อง ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบ ส่งผล ต่อระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ และกระทบต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบ บัญชี	1. ชื่อเสียงสำนักงาน สำนักงานบัญชีที่มีชื่อเสียง ข้อมูลที่แสดง ในงบการเงินจะได้รับความเชื่อมั่นเป็นที่ ยอมรับของนักลงทุน ดังนั้นผู้บริหารกิจการจึง สนใจเลือกใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีที่ มีชื่อเสียง โดยจะจ่ายค่าธรรมเนียมการ ตรวจสอบเป็นจำนวนเงินที่มากกว่า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยด้านกิจการของลูกค้า	ปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชี
2. ผลการดำเนินงานของกิจการลูกค้า กิจการมีผลการดำเนินงานขาดทุนสะสมเป็นระยะเวลายาวนานอาจทำให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้สอบบัญชีในการเพิ่มความระมัดระวังในการตรวจสอบมากขึ้นเพื่อให้สามารถแสดงความเห็นต่อการเงินได้อย่างถูกต้อง และการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นของผู้สอบบัญชีส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีเพิ่มขึ้น	2. ระดับความเสี่ยงในการตรวจสอบ กิจการของลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงในการแสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงินส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้หลักความระมัดระวังสูงในการปฏิบัติงานตรวจสอบ จึงทำให้มีค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่สูงกว่ากิจการที่มีความเสี่ยงต่ำ
3. จำนวนปริมาณรายการค้าของกิจการลูกค้า กิจการที่มีจำนวนรายการค้ามากผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาในการตรวจสอบมากตามเพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอในการแสดงความเห็น จึงส่งผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี	3. ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ หากการตรวจสอบต้องใช้เวลาอันส่งผลต่อต้นทุน ในการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น ทำให้สำนักงานสอบบัญชีเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจสอบเพิ่มขึ้น
4. ความเสี่ยงทางการเงินของลูกค้า กิจการที่มีความเสี่ยงทางการเงินมีโอกาสสูงในการแสดงข้อมูลในงบการเงินที่คลาดเคลื่อนไม่ถูกต้อง ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ส่งผลต่อเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานและกระทบต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น	4. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีการจ้างพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ รวมไปถึงมีการนำเทคโนโลยีที่มีคุณภาพสูงมาใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบส่งผลให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยด้านกิจการของลูกค้า	ปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชี
5. ระบบการควบคุมภายในของลูกค้า กิจการที่มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี โดยสามารถนำผลงานของผู้ตรวจสอบภายในมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมและการกำหนดระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดขอบเขตวิธีการและระยะเวลาตรวจสอบทำให้มีค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่ลดลง	5. คุณภาพงานสอบบัญชี เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพจะลดโอกาสที่จะเกิดความเสียหายจากการแสดงความเห็นที่ผิดพลาด ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์จากความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่แสดงในงบการเงินของนักลงทุนทำให้สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่สูงได้
6. ขนาดกิจการของลูกค้า กิจการของลูกค้าที่มีขนาดใหญ่ แสดงถึงจำนวนหรือปริมาณรายการที่ต้องตรวจสอบมาก ส่งผลต่อระยะเวลาการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่สูงขึ้น	6. ความสามารถความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและใช้ระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยกว่า ฉะนั้นจึงสามารถกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีเป็นจำนวนเงินที่สูง
7. ความซับซ้อนของกิจการลูกค้า กิจการที่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ ทำให้ค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่สูงขึ้น	7. การให้บริการด้านอื่น การให้บริการในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากงานตรวจสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีจะเกิดความเชื่อมั่นในกิจการมากขึ้นและลดความเข้มงวดในการปฏิบัติงานตรวจสอบลง เนื่องจากวางใจกับระบบที่ตนดูแลจึงมีการกำหนดค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีที่ต่ำลง

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีตัวแทน

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ของ Jensen and Meckling (1976 อ้างถึงใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) มาจากแนวคิดเบื้องต้นว่า คนมักกระทำเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองทั้งสิ้น โดยทฤษฎีตัวแทนได้อธิบายถึงความขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of interest) ระหว่างตัวการ (Principle) ซึ่งหมายถึงผู้ถือหุ้น และตัวแทน (Agent) ซึ่งหมายถึงผู้บริหาร โดยเมื่อทำสัญญาจ้างแล้วเจ้าของจะมอบอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดแก่ผู้บริหารเพื่อสร้างมูลค่าของกิจการให้อยู่ในระดับที่สูงสุด

ทฤษฎีตัวแทนถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายลักษณะของความสัมพันธ์อันจะเกิดขึ้นจริงระหว่างตัวการ (Principle) และตัวแทน (Agent) ซึ่งตั้งเป็นสมมติฐานว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทางธรรมชาติพร้อมกันสองลักษณะ ลักษณะแรก ผู้บริหารเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ส่วนตนอย่างยิ่ง (Self-interest) และจะทำกิจการใด ๆ เพื่อให้ผลประโยชน์ทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเงินและไม่อยู่ในรูปของตัวเงิน ตกแก่ตนและพวกพ้องให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนลักษณะที่สองเป็นลักษณะของผู้ที่ฉวยโอกาสเป็นอย่างยิ่ง (Opportunistic) โดยผู้บริหารจะพยายามหาและสร้างโอกาสให้แก่ตน สามารถดักดวงผลประโยชน์โดยการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ ภายใต้เงื่อนไขที่การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

เจ้าของกิจการทราบพฤติกรรมทั้งสองลักษณะนี้ของผู้บริหารเป็นอย่างดี และทราบต่อไปด้วยว่า หากผู้บริหารใช้อำนาจในการดักดวงผลประโยชน์จากกิจการในจำนวนที่มากขึ้น ผลประโยชน์ซึ่งตกแก่ตนย่อมเหลือน้อยลง แต่เจ้าของอาจมีความจำเป็นที่ยังคงต้องจ้างผู้บริหารนั้นอยู่ เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลซึ่งมีความสามารถเฉพาะตัวด้านการบริหารจัดการกิจการ ซึ่งผู้ลงทุนที่เป็นเจ้าของกิจการไม่มีความสามารถในลักษณะนั้น จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวการ (Principle) และตัวแทน (Agent) ซึ่งหมายถึงผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร ส่งผลให้เกิดต้นทุนตัวแทน (Agency Cost) คือ ต้นทุนที่ตัวการ (Principle) หรือผู้ถือหุ้นอาจจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรได้จากการทำงานของตัวแทน (Agent)

ดังนั้นเพื่อเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างตัวการและตัวแทนบริษัทจึงเป็นมูลเหตุสำคัญทำให้เกิดหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กิจการบรรลุวัตถุประสงค์ คือ สร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กิจการ

แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance - CG) หรือมาจากคำว่า บรรษัท + อภิ (แปลว่า เฉพาะ ข้างหน้า ยิ่ง) + บาล (แปลว่า การปกครอง การรักษา) หมายถึง การกำกับดูแลกิจการ ให้เจริญรุดหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขของความถูกต้อง โปร่งใส การมีจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียในกิจการเป็นหลัก

การกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2549 ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประธานคณะกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์การดำเนินการเกี่ยวกับบรรษัทภิบาลในประเทศไทย ได้ประกาศเผยแพร่ฉบับนั้น เป็นการนำข้อพึงปฏิบัติจากหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ ที่ได้ประกาศใช้เมื่อเดือนมีนาคม 2545 มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เทียบเคียงกับหลักการกำกับดูแลกิจการของ The Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004) และข้อเสนอแนะของธนาคารโลกจากการเข้าร่วมโครงการ Corporate Governance - Reports on the Observance of Standards and Codes (CG-ROSC) โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนไทย มีอยู่ด้วยกัน 5 หมวด ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

หมวดที่ 1 สิทธิของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในความเป็นเจ้าของโดยควบคุมบริษัทผ่านการแต่งตั้งคณะกรรมการ ให้ทำหน้าที่แทนตนและมีสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของบริษัท บริษัทจึงควรส่งเสริมให้ผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิของตน

หมวดที่ 2 การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน ผู้ถือหุ้นทุกราย ทั้งผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่ไม่เป็นผู้บริหาร รวมทั้งผู้ถือหุ้นต่างชาติ ควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิควรมีโอกาสได้รับการชดเชย

หมวดที่ 3 บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีส่วนได้เสียควรได้รับการดูแลจากบริษัทตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการควรพิจารณาให้มีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบริษัทกับผู้มีส่วนได้เสียในการสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ

หมวดที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส คณะกรรมการควรดูแลให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ

หมวดที่ 5 ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ คณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้นและเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ

หลักการกำกับดูแลกิจการทั้ง 5 หมวดนี้ หมวด 1 และหมวด 2 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้น ขณะที่หมวด 4 และหมวด 5 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ ซึ่งทั้งผู้ถือหุ้นและคณะกรรมการถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ มีเพียงหมวดที่ 3 ที่กล่าวถึงผู้มีส่วนได้เสียนอกกิจการ ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องหลักกับการดำเนินกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม แนวปฏิบัติตามหลักการในหมวดที่ 3 นี้ ผู้มีส่วนได้เสียควรได้รับการดูแลจากบริษัทตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณาที่จุดมุ่งหมายของหลักการดังกล่าวก็ยิ่งจำกัว่าเป็นไปเพื่อสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ ในขณะที่เจตนารมณ์ในการดำเนินกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น จะคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง อีกทั้งการดูแลผู้มีส่วนได้เสียนอกกิจการอย่างมีสัมฤทธิ์ภาพนั้น จะต้องเริ่มต้นจากจิตสำนึกที่ต้องการทำด้วยความเต็มใจ มิใช่แค่เพียงปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมโดยมีเป้าหมายที่ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร คณะกรรมการ หรือ พนักงาน (คือ ผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ) เป็นตัวตั้ง กิจกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์กร ซึ่งจัดอยู่ในหัวข้อการกำกับดูแลกิจการภายในให้มีความโปร่งใส สามารถให้สังคมภายนอกตรวจสอบได้ ในขณะที่ การดำเนินกิจกรรมโดยมีเป้าหมายที่ครอบครัวของพนักงาน ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ (รวมถึงสิ่งแวดล้อม) ลูกค้า คู่ค้า คู่แข่งขัน และประชาชนทั่วไป เป็นตัวตั้ง (คือ ผู้มีส่วนได้เสียนอกกิจการ) กิจกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมนอกองค์กร ฉะนั้น กิจกรรมใดที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ได้อยู่แล้ว ก็ถือว่าได้มีส่วนในการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ด้วย

บรรษัทภิบาล จึงถือเป็น โครงสร้างและกระบวนการภายในกิจการ ที่ต้องจัดให้มีขึ้น สำหรับการกำหนดทิศทางและสอดคล้องดูแลผลการปฏิบัติงานของกิจการ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อกิจการ พร้อมกันกับความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการเติบโตของกิจการอย่างมั่นคง

โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี

การกำกับดูแลกิจการที่ดี ประกอบด้วย การจัด โครงสร้างความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อที่ดีของกลุ่มบุคคลหลัก 3 กลุ่ม ในแต่ละกิจการ ได้แก่ ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัท และฝ่ายบริหารจัดการ และบทบาทที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่นกับกิจการ Stakeholder ซึ่งมีหลาย

กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ ลูกจ้าง พนักงาน คู่ค้า ผู้ขาย ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ ชุมชนในบริเวณที่กิจการตั้งอยู่ สังคม และภาครัฐ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น เช่น คู่แข่ง และผู้สอบบัญชีอิสระ ซึ่งควรได้รับการดูแลตามสิทธิที่มีตามกฎหมายหรือข้อตกลงที่มี เป็นต้น (อุษณา ภัทรมนตร์, 2550 อ้างถึงใน ปิยะดา แก้วเชียงกุล, 2553)

ภาพที่ 2 สรุปความสัมพันธ์ของคณะบุคคลหลัก 3 กลุ่ม (อุษณา ภัทรมนตร์, 2550 อ้างถึงใน ปิยะดา แก้วเชียงกุล, 2553)

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปความสัมพันธ์ของคณะบุคคลหลัก ได้ดังนี้

1. ผู้ถือหุ้น (Shareholder) หมายถึง ผู้ถือหุ้นของบริษัทโดยหวังผลตอบแทนหรือกำไร ถือเป็นเจ้าของบริษัทซึ่งไม่ได้รับผิดชอบในการดำเนินการประจำวันของบริษัท แต่ใช้สิทธิความ

เป็นเจ้าของในการลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้น ในเรื่องสำคัญ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัทเพื่อดำเนินการและสื่อสารแทนตน การกำหนดค่าตอบแทนคณะกรรมการ การรับรองผลประโยชน์ประกอบการ

การอนุมัติธุรกรรมสำคัญทางกฎหมายและข้อบังคับของบริษัท ผู้ถือหุ้นอาจประกอบด้วยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้ถือหุ้นรายย่อยและผู้ถือหุ้นในต่างประเทศ ซึ่งควรได้รับการปฏิบัติและสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

2. คณะกรรมการบริษัท (Corporate Board of Director) คณะกรรมการบริษัทเป็นตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุมัติในธุรกรรมสำคัญแทนผู้ถือหุ้น การให้ความเห็นชอบ การเสนอแนะด้านนโยบาย การกำกับตรวจสอบ รวมทั้งการแต่งตั้งถอดถอนประเมินผลงานของฝ่ายบริหารจัดการ และการสื่อสารแทนผู้ถือหุ้น การทำงานของคณะกรรมการบริษัทต้องเป็นไปตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ ข้อบังคับของบริษัทตลอดจนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของบริษัท

คณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วย กรรมการที่เป็นผู้บริหาร (Executive Directors) และกรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Non-executive Director) แต่อาจไม่ได้เป็นกรรมการอิสระ เช่น มาจากเจ้าหนี้หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และกรรมการอิสระ ที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีคุณสมบัติความเป็นอิสระอย่างน้อยตามที่กำหนด

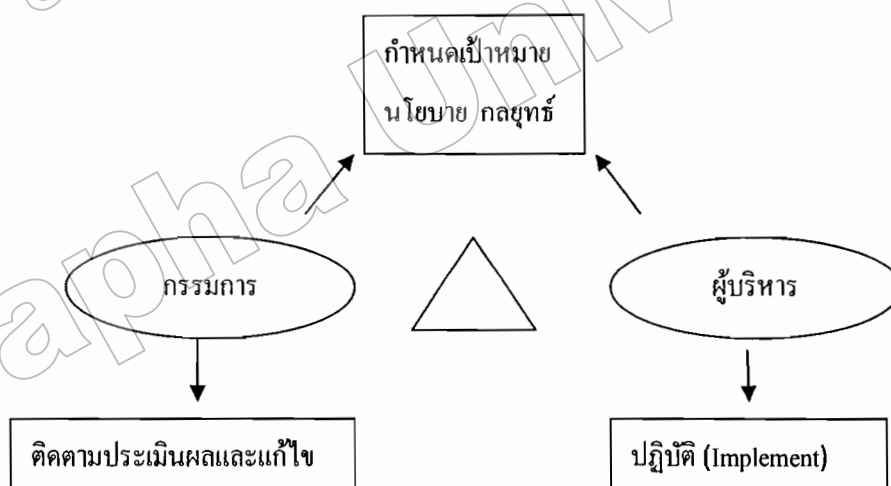
3. ฝ่ายจัดการ หรือฝ่ายบริหาร (Management) คือ บุคคลมีอำนาจที่คณะกรรมการบริษัทจ้างหรือแต่งตั้งให้มาบริหารงาน โดยมีซีอีโอ หรือประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการหรือกรรมการผู้จัดการใหญ่เป็นหัวหน้า มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการบริษัทด้วยความสามารถเยี่ยงผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและองค์การในระยะยาว รวมทั้งมีหน้าที่รับผิดชอบอื่นทั้งในเชิงจริยธรรมและตามสัญญาการว่าจ้างหรือตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดการระบบบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการจัดทำงบการเงินและบัญชี เป็นต้น

กลไกด้านคณะกรรมการและโครงสร้างการถือหุ้นในการกำกับดูแลกิจการที่ดี

กลไกด้านคณะกรรมการ

บริษัทที่ดั่งขึ้นมาเพื่อแสวงหากำไรและสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ บริษัทมี

คณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ซึ่งโดยธรรมชาติผู้ถือหุ้นย่อมต้องการผลตอบแทนสูงสุดจากการลงทุน ดังนั้นบทบาทของคณะกรรมการคือ การสร้างมูลค่าให้แก่กิจการและผู้ถือหุ้นในระดับสูงที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ดังนั้น คณะกรรมการต้องบริหารจัดการบริษัทด้วยความระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริต ในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้น เพื่อที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัท และเพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าของกิจการ นอกจากนั้นคณะกรรมการมีหน้าที่ของความจงรักภักดีและมีความยุติธรรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเป็นหลัก คณะกรรมการยังต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแลอย่างผู้มีความระมัดระวัง โดยคิดเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของกิจการเอง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและผู้บริหาร แสดงดังภาพ

ภาพที่ 3 บทบาทหน้าที่ของกรรมการบริหารและผู้บริหาร

คณะกรรมการบริษัทมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของผู้บริหารและฝ่ายจัดการให้บรรลุตามเป้าหมายของบริษัท และรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและบุคคลภายนอก คณะกรรมการจึงมีส่วนช่วยในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี การกำกับดูแลกิจการในส่วนคณะกรรมการควรเน้นไปที่บทบาท หน้าที่และ

โครงสร้างของคณะกรรมการที่สร้างกลไกการถ่วงดุลอำนาจภายในอย่างเหมาะสม คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับควบคุมดูแล ให้ข้อชี้แนะในการประกอบธุรกิจแก่ฝ่ายจัดการ รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ คณะกรรมการควรยึดหลักปฏิบัติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2544 อ้างถึงใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) ได้แนะนำไว้ดังนี้ คือ

1. ความยุติธรรม (Fairness) คณะกรรมการควรดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารของฝ่ายจัดการเพื่อ ประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนอื่น และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยความเป็นธรรม โดยไม่เอาเปรียบ ถ้อโกงหรือคำนึงถึงผลประโยชน์ของตัวเองหรือผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม

2. ความโปร่งใส (Transparency) คณะกรรมการและผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ ทันเวลา และสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถประเมินผลการดำเนินงานและความเสี่ยงได้

3. ความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Accountability) คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นในการที่เสนอรายงานต่อผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวต้องอาศัยกฎเกณฑ์และข้อกำหนดที่เหมาะสมและเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องปฏิบัติ

4. ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility) คณะกรรมการควรปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ด้วยความตั้งใจและมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งควรจะต้องเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

คณะกรรมการควรมีองค์ประกอบตามข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียนซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542 อ้างถึงใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. กรรมการที่เป็นผู้บริหาร (Executive Director) คือ กรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำ หรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท

2. กรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Non-executive Director) คือกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นอิสระ (Independent Director) ซึ่งเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหารและ ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรรมการภายนอกอื่น เช่น ตัวแทนเจ้าหนี้

3. ประธานกรรมการ (Chairman) เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้นำคณะกรรมการและทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมซึ่งคณะกรรมการที่เป็นอิสระและไม่ควรเป็นคนเดียวกับกรรมการ

ผู้จัดการ ทั้งนี้ เพื่อให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลและการบริหารงานประจำ

กลไกที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพของระบบถ่วงดุลอำนาจอย่างเหมาะสม คือ การจัดให้มีกรรมการอิสระ ซึ่งหมายถึง กรรมการที่มีได้เป็นผู้บริหาร (Non-Executive Director) ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำและไม่ใช่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัท โดยกรรมการอิสระทุกคนพร้อมที่จะใช้ดุลพินิจของตนอย่างเป็นอิสระ นอกจากนั้นในกรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของบริษัท กรรมการอิสระต้องพร้อมที่จะคัดค้านการกระทำของกรรมการอื่นๆ หรือของฝ่ายจัดการในการปฏิบัติหน้าที่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2549) ระบุว่ากรรมการอิสระยังต้องดำเนินการเพิ่มเติมมิให้คณะกรรมการกระทำการใด ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นของบริษัทโดยเฉพาะผู้ถือหุ้นรายย่อยด้วย

กลไกด้านโครงสร้างการถือหุ้น

สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้เกิดหลักการที่ดีเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการมาจากโครงสร้างการถือหุ้น (Ownership Structure) ของกิจการ เพราะโครงสร้างการถือหุ้นทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่าง 2 ฝ่าย ที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลัก (Major Stakeholders) ในกิจการ โดยโครงสร้างการถือหุ้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. โครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว (Dispersed Ownership Structure) เป็นโครงสร้างที่มีผู้ถือหุ้นจำนวนมาก โดยผู้ถือหุ้นแต่ละรายมีสัดส่วนการถือหุ้นเพียงเล็กน้อยตามโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายดังนี้ ผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นอยู่ในมือเพียงแค่ 5 % ของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายทั้งหมด อาจถือได้ว่าเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (Large Shareholder หรือ Block Holder) ของบริษัทโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้บริหารของบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว มักเป็นผู้บริหารมืออาชีพ (Professional Manager) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริษัท บริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นดังกล่าวนี้ พบได้ทั่วไปในหมู่บริษัทจดทะเบียนของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย บริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัวจะมีการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและอำนาจการควบคุมชัดเจน

การแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและอำนาจการควบคุมส่งผลให้ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารที่มีอำนาจการควบคุมกิจการกับผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของที่แท้จริงของกิจการ เนื่องจากผู้บริหารมีอำนาจควบคุม ผู้บริหารจึงสามารถใช้อำนาจดังกล่าวในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แทนที่จะกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของกิจการ เนื่องจากผู้บริหารมีอำนาจควบคุม ผู้บริหารจึงสามารถใช้อำนาจดังกล่าวในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แทนที่จะกระทำการ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของกิจการ ซึ่งคือ การสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น การกระทำดังกล่าวของผู้บริหารอาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อกิจการและต่อเนื่องไปถึงผู้ถือหุ้นด้วยในที่สุด ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้นนี้ ถือเป็นปัญหาตัวแทนหรือต้นทุนตัวแทน (Agency Cost) ของกิจการ

เนื่องจากผู้ถือหุ้นในบริษัทมีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัวมีจำนวนมาก ในขณะที่แต่ละรายมีสัดส่วนหุ้นในมือเพียงเล็กน้อย การรวมตัวกันของผู้ถือหุ้นเหล่านี้เพื่อออกเสียงคัดค้านการกระทำใด ๆ ของผู้บริหารที่อาจส่งผลกระทบต่อกิจการหรือออกเสียงในการเรียกร้องให้คณะกรรมการบริษัท หรือศาลกระทำการสอบสวนผู้บริหารที่อาจกระทำการอันมิชอบ จึงทำได้ยากมาก นอกจากนี้หน้าที่สำคัญของผู้ถือหุ้นในการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร (Monitoring Function) มักไม่มีประสิทธิภาพในบริษัทที่มีการถือหุ้นแบบกระจายตัว เพราะผู้ถือหุ้นแต่ละรายจะไม่สนใจที่จะทำหน้าที่เพราะอาจคิดว่าไม่คุ้มค่าที่จะสูญเสียทรัพยากรส่วนตัวในการทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากตนเองมีส่วนได้เสียในกิจการไม่มากนัก (Free-reading Problem)

ส่วนคณะกรรมการบริษัทที่ควรทำหน้าที่หลักในการตรวจสอบและดูแลการทำงานของผู้บริหาร อาจทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้บริหารมีอำนาจมากจนกระทั่งสามารถมีอิทธิพลเหนือกรรมการส่วนใหญ่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากกรรมการอิสระจากภายนอกมีสัดส่วนน้อยหรือมีการกระทำหน้าที่ในคณะกรรมการไขว่กันระหว่างบริษัท เช่น ผู้บริหารของบริษัท ก มาทำหน้าที่ในคณะกรรมการของบริษัท ข ส่วนผู้บริหารของบริษัท ข ไปทำหน้าที่ในคณะกรรมการบริษัท ก

2. โครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัว (Concentrated Ownership Structure) เป็นโครงสร้างที่อาจมีผู้ถือหุ้นน้อยราย แต่ลักษณะสำคัญของโครงสร้างดังกล่าวคือ โครงสร้างจะต้องมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่เพียงเล็กน้อยรายและกระจุกตัวซึ่งมีสิทธิในการออกเสียงเพียงพอที่จะควบคุมกิจการ (Controlling Shareholder) ประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมที่พบเห็นมากที่สุด ได้แก่ ผู้ถือหุ้นกลุ่มตระกูลครอบครัวหรือตระกูล (Family) ในกิจการที่มีการถือหุ้นแบบกระจุกตัวนั้น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์จะเกิดขึ้นระหว่างผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมและผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (Minority Shareholder) แทนที่จะเกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีอำนาจและอิทธิพลเหนือผู้บริหาร และมีบ่อยครั้งที่ผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมได้เข้ามาทำหน้าที่ผู้บริหารเองด้วย จึงทำให้การกระทำหรือการตัดสินใจของผู้บริหารคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมเป็นสำคัญทั้งๆ ที่ในบางครั้ง การกระทำหรือการตัดสินใจดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการโดยรวมหรือกระทบในทางลบต่อความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (Minority Shareholder Wealth) เป็นที่พึงสังเกตว่าการที่ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยแต่ละรายถือหุ้นใน

สัดส่วนที่ต่ำทำให้ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยเหล่านี้ไม่มีเสียงมากพอที่จะคัดทานอำนาจของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมได้ หรือแม้แต่การลงคะแนนเสียงเลือกกรรมการ เพื่อให้มาเป็นตัวแทนของตนในคณะกรรมการบริษัท ยังเป็นไปได้ยากมาก

คณะกรรมการของกิจการที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัวมักถูกรวบงำโดยผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจการควบคุม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า แทนที่คณะกรรมการจะเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นทุกคน คณะกรรมการกลับเป็นตัวแทนเฉพาะผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมเช่นเดียวกับผู้บริหารของบริษัททำ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552)

บทบาทของการสอบบัญชีในการกำกับดูแลกิจการ

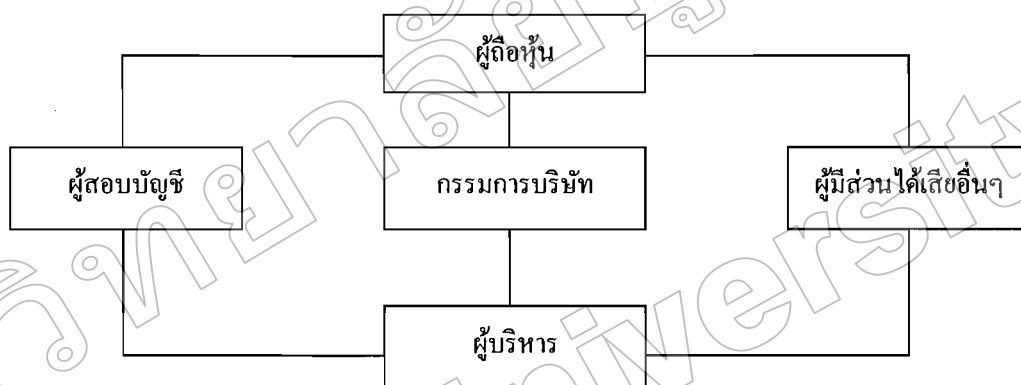
บทบาทของข้อมูลบัญชีการเงินในการกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้น ต้องอาศัยข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและตรวจสอบความถูกต้องได้ เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล ระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่เกิดจากปัญหาตัวแทน (Agency Problem) งบการเงินของบริษัทเป็นข้อมูลบัญชีการเงินที่ทำหน้าที่หลักในการสนับสนุนการกำกับดูแลกิจการที่ดี งบการเงินประจำปีของบริษัท ไม่ว่าจะเป็นบริษัทจดทะเบียน หรือ บริษัทอื่น จึงต้องได้รับการตรวจสอบ โดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อแสดงความเห็นว่างบการเงินของบริษัทแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง ส่วนของผู้ถือหุ้นและกระแสเงินสด โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป อย่างไรก็ตาม ผู้สอบบัญชีไม่ได้มีหน้าที่จัดทำงบการเงิน หรือรับรองความถูกต้องของงบการเงินที่ตรวจสอบ หรือแม้กระทั่งรับประกันว่าบริษัทจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ข้อความจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่นักลงทุนจำนวนมากเข้าใจผิด และนำไปสู่สิ่งที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า

Expectation Gap

งบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีในฐานะที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการบัญชีและการสอบบัญชี และที่สำคัญยิ่งคือในฐานะที่เป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระจากผู้บริหารและการบริหารงานของบริษัท จึงถือเป็นข้อมูลบัญชีการเงินที่มีความเชื่อถือได้ นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมักรวมการสอบทานการบริหารงานของผู้บริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายใน เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี การปฏิบัติเช่นนี้จึงถือเป็นบทบาทที่สำคัญของการสอบบัญชีในกลไกหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้วย

โดยหลักการแล้วผู้สอบบัญชีของบริษัทจะมีความเป็นอิสระจากผู้บริหารเนื่องจากการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีต้องได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงถือได้ว่ารับภาระว่าจ้างจากผู้ถือหุ้น เพื่อให้ปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นนั่นเอง

โดยจะเห็นได้จากรายงานของผู้สอบบัญชีที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “เสนอ ผู้ถือหุ้นบริษัท ...” ซึ่งบ่งชี้ถึงบุคคลที่ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการบริษัทมักเป็นผู้เสนอชื่อของผู้สอบบัญชีรวมทั้งค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในแต่ละปี เพื่อให้ผู้ถือหุ้นอนุมัติแต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีของบริษัท รวมทั้งอนุมัติค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ดังนั้นความเป็นอิสระดังกล่าวจึงมีข้อจำกัดและอาจไม่มีความเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552, หน้า 385-387)

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรอบงานการกำกับดูแลกิจการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี

จันทร์เพ็ญ ธงไชย (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี

กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลระหว่างปี 2548-2550 จำนวนตัวอย่าง 525 ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสหสัมพันธ์และวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้าน ขนาดกิจการ ความซับซ้อนของกิจการ ความเสี่ยงในการดำเนินงาน และประเภทสำนักงานสอบบัญชีที่ใช้บริการ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงบวก

Ittonen and Peni (2010) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้ตรวจสอบบัญชี กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Auditor's Gender and Audit Fees) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาด NASDAQ OMX โดยศึกษา 3 ประเทศตัวอย่าง ได้แก่ Sweden Finland Denmark

ในปี 2005 และ ปี 2006 จำนวนข้อมูลในปี 2005 จำนวน 333 ข้อมูลในปี 2006 จำนวน 382 ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสหสัมพันธ์และวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ มีตัวแปรควบคุมได้แก่ จำนวนลูกหนี้การค้าและสินค้าคงเหลือ สัดส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม ผลขาดทุน ขนาดกิจการ ROA สินทรัพย์ที่ถือโดยชาวต่างชาติต่อสินทรัพย์รวม บริษัทที่ตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบบัญชีรวม คือมีผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีอย่างน้อยสองสำนักงานที่ต่างกัน ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (BIG4 firm) ค่าบริการอื่น (Non-audit Fee) ประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม ประเทศ (Sweden Finland Denmark) พบว่า ผู้สอบบัญชีเพศหญิงมีการคิดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่าผู้สอบบัญชีที่เป็นเพศชาย เนื่องจากผู้สอบบัญชีที่เป็นเพศหญิงจะมีการคิดค่าความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้หญิงจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากเพศชายได้แก่เรื่องความต้องการความเชื่อมั่นที่สูง (Overconfidence) การตัดสินใจ (Decision Making) การประเมินความเสี่ยง(Risk Taking) โดยที่ผู้หญิงจะมีความมั่นใจที่ต่ำ ทำให้มีความต้องการปริมาณงาน หรือการเตรียมการที่มาก ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับเพศของผู้ตรวจสอบบัญชี จึงยังไม่มีงานวิจัยใดสนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้

Frankel, Johnson & Nelson (2002 อ้างถึงใน ตำราญ จวงสมุทร, 2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกับการจัดการกำไรและการตอบสนองของราคาหุ้นในการเปิดเผยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงินจำนวน 3,074 บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001-15 มิถุนายน ค.ศ. 2001 โดยใช้ฐานข้อมูลของ EDGAR ซึ่งทดสอบสมมติฐานทางสถิติโดยใช้ Logic Regression Modeling the Property และทดสอบนารายการคงค้างดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยใช้ cross section Modified Jones (1991 อ้างถึงใน ตำราญ จวงสมุทร, 2552) ผลการศึกษาพบว่า ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการกำไรที่ไม่ได้คาดหวังเพียงเล็กน้อยและมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร ในขณะที่ค่าสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการจัดการกำไร ส่วนค่าธรรมเนียมอื่นกับมูลค่าหุ้นในวันที่เปิดเผยข้อมูลค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

Lui Ji-hong (2007 อ้างถึงใน จันทรเพ็ญ ธงไชย, 2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศจีน ปี 2004 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 บริษัทที่มีการเปิดเผยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด Shanghai และ Shenzhen โดยมีสมมติฐานว่าขนาดและความซับซ้อนของกิจการลูกค้า ความเสี่ยงในการตรวจสอบ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและระยะเวลาความสัมพันธ์กับลูกค้าจะมีผลต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี ซึ่งได้พัฒนา

ตัวแบบจำลองมาจากงานวิจัยของ Simunic (1980 อ้างถึงใน จันทร์เพ็ญ ธงไชย, 2551) และการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสหสัมพันธ์และวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านขนาดของกิจการ โดยกำหนดจากจำนวนสินทรัพย์รวมและจำนวนรายได้ ปัจจัยด้านความซับซ้อนของกิจการ ซึ่งกำหนดจากจำนวนบริษัทย่อยและบริษัทร่วมและปัจจัยด้านความเสี่ยงในการตรวจสอบซึ่งกำหนดจากอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำกับการดูแลกิจการ

สุชลธา บุญภาระกุล (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงาน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2547 -2549 จำนวนบริษัทที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 280 ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ โดยมีตัวแปรที่เป็นตัวแทนการกำกับกิจการที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ขนาดคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร สัดส่วนจำนวนหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับแรก สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการบริหาร และ การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่กับประธานกรรมการในคนเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ขนาดคณะกรรมการของบริษัทเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการดำเนินงานที่วัด โดยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วาสนา จันทรศรี (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีและผลกระทบที่มีต่อผลการดำเนินงาน กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี 2548 จำนวน 422 บริษัท โดยมีปัจจัยที่นำมาศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านขนาดของคณะกรรมการ สัดส่วนกรรมการอิสระ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายย่อยและ ขนาดของสำนักงานรับสอบบัญชี โดยจำนวนตัวอย่างได้ถูกนำมาแบ่งกลุ่มบริษัทที่ได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีและกลุ่มบริษัทที่ไม่ได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการกำกับกิจการที่ดี ผู้วิจัยใช้สถิติไคแอสควร์ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนผลกระทบจากการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อผลการดำเนินงาน ใช้สถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านขนาดกรรมการ สัดส่วนของกรรมการอิสระ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายย่อยและขนาดของสำนักงานรับสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการกำกับดูแลกิจการที่ดี ส่วนผลกระทบจากการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อผลการดำเนินงานพบว่าค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมของกลุ่มบริษัทที่มีผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะมีค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมดีกว่ากลุ่มบริษัทที่ไม่ได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิลปะพร ศรีจันเพชร (2552 อ้างถึงใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) ศึกษาความสัมพันธ์ของกลไกการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยดัชนี SET50 กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจของกิจการ กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ศึกษาประกอบด้วย (1) บทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการซึ่งชี้วัดได้จากสัดส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระและกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ และจำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และ (2) โครงสร้างของผู้ถือหุ้น ซึ่งชี้วัดได้จากสัดส่วนการกระจุยตัวของผู้ถือหุ้น และ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการบริหาร ผลการศึกษาชี้ว่ากลไกด้านการกำกับดูแลกิจการในเรื่องความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์ และมีผลอย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจของกิจการแต่สัดส่วนการกระจุยตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ และมีผลอย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจของกิจการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและการกำกับดูแลกิจการ Sori and Mohamad (2008) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในประเทศมาเลเซีย โดยศึกษา Main Board and Second Board of Bursa Malaysia จำนวน 100 บริษัท ใช้วิธีทางสถิติ Ordinary Least Square regression (OLS) พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีสาระสำคัญได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นโดยบุคคล (Individual Ownership) ค่าตอบแทนผู้บริหาร (Director Remuneration) สัดส่วนกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร (Non-Executive Director to Total Director) อายุกิจการ (Corporate Age) และความซับซ้อนของกิจการ (Complexity)

Lifschutz and Feldshtein (2010) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ในกลุ่มบริษัทจำนวน 100 บริษัทขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศอิสราเอล (Tel-Aviv 100 Stock Exchange Index) โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีทางสถิติ OLS Multivariable Linear Regression มีการวัดความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทและคณะกรรมการตรวจสอบซึ่งถือเป็นหนึ่งในหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยใช้ สัดส่วนกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกต่อกรรมการทั้งหมด และใช้ จำนวนครั้งในการประชุม เป็นตัวแทนความเข้มข้นแห่งของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งพบความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ขนาดกิจการ และความซับซ้อนของกิจการเป็นตัวแปรควบคุม อธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ว่า บริษัทที่มีความเข้มแข็งทางด้านการกำกับดูแล

กิจการ จะมีความต้องการความเชื่อมั่นในคุณภาพการตรวจสอบ จึงส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงตาม

Carcello and Others (2000) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ในกลุ่มบริษัท Fortune 1000 ใช้วิธีทางสถิติ OLS Regression ในการทดสอบ มีจำนวนข้อมูลตัวอย่าง 258 ข้อมูล โดยใช้สัดส่วนคณะกรรมการจากภายนอก เป็นตัวแทนของความเป็นอิสระของกรรมการ (Board Independence) ใช้จำนวนครั้งการประชุมแทนความขยันหมั่นเพียรของคณะกรรมการ (Board diligence) และจำนวนบริษัทอื่นที่กรรมการที่ไม่ใช่กรรมการบริหารไปดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการร่วมแทนประสบการณ์ความรู้ความชำนาญของคณะกรรมการ (Board Expertise) ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ได้แก่ (1) สัดส่วนคณะกรรมการจากภายนอกต่อคณะกรรมการทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (2) จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และ (3) จำนวนบริษัทอื่นที่กรรมการที่ไม่ใช่กรรมการบริหารไปดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการร่วม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สรุปงานวิจัยในอดีต

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี พบว่า ยังไม่มีทฤษฎีใดที่ใช้อธิบายการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่ชัดเจน งานวิจัยในอดีตมีการศึกษาตัวแปรที่หลากหลายขึ้นอยู่กับสมมติฐานของผู้วิจัย ที่จะนำมาใช้อธิบายผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับ Palmrose (1986 อ้างถึงใน จันทร์เพ็ญธงไชย, 2551) ซึ่งในมุมมองของผู้วิจัย การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนี้อาจได้รับผลกระทบจาก ปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการอันได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับแรก สัดส่วนการถือหุ้นโดยผู้บริหารและผู้มีอำนาจควบคุม สัดส่วนกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร และผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยเหล่านี้มาทำการศึกษาเกี่ยวกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย